

Tři podoby nezávislosti Polska

Vojtěch Boháč
14.11.2016

Reportér Vojtěch Boháč navštívil v závěru týdne ve Varšavě tři demonstrace konané při příležitosti Dne nezávislosti: nacionalistickou, liberální a antifašistickou. Popisuje atmosféru země, v níž získávají navrch radikální nacionalisté.

„Smrt nepřátelům vlasti,“ stojí na velkém transparentu, který nese asi desítka mladých lidí. Širokou ulicí před nimi i za nimi se táhne průvod do nedohledna. Mezi tisíci polskými vlajkami a zástavami s orlicí poletují v ledovém vzduchu vločky sněhu.

„Polsko pro Poláky, Poláci pro Polsko!“ skanduje dav. Každou chvíli se ozve ohlušující rána dělobuchů. Několik tváří schovaných před mrazem v kapucích najednou osvítlí červené světlo světlice. Ulicí se vine načervenalý kouř.

Tajemník polského prezidenta přečetl před chvílí účastníkům Pochodu nezávislosti zdravici od Andrzeje Dudy. Několik kilometrů dlouhý průvod se poté vydal na cestu z centra města přes řeku Vislu k Národnímu stadionu na druhém břehu.

Po cestě se skanduje, že levičáci by zasloužili jednu ránu srpem a druhou kladivem, zpívají protiislámské popěvky a hlasitě se deklaruje, že být Polákem a křesťanem je důvodem k hrdosti. Nově se objevil i motiv Trumpa jako zachránce Ameriky.

Kromě tisíců lidí zahalených v kuklách a stovek tváří poznamenaných bitkami se na demonstraci ukázalo hodně mladých lidí i rodin s dětmi, mnozí z nich s identifikační páskou v národních barvách kolem paže. Už během dne bylo na sociálních sítích zřejmé, že právě stoupající počet mladých účastníků je jedním z hlavních zdrojů radosti příznivců pochodu.

„Mezi mládeží je dnes nacionalismus módní. Nacionalismus je odpovědí na hněv lidí, kterým média dlouhou dobu vyprávěla příběh o tom, že žijeme v beztřídní a rovné společnosti. Národ tak pro mnohé zůstal jedinou možností, jak se s něčím identifikovat, když rovnou a beztřídní společnost ve skutečnosti nezažívají,“ vypráví mi večer po demonstraci Bartek z kolektivu Syrena, squattu v centru Varšavy. Syrena byla v minulých letech v den Pochodu nezávislosti několikrát napadena ultranacionalisty.

Popularita nacionalistické symboliky spojené s dějinami Polska je dnes v zemi viditelně na vzestupu. Během posledního roku se v zemi objevilo velké množství nových obchodů zaměřených na prodej nacionalistických uniforem a módního oblečení připomínajícího události z polské historie, například se znaky Zemské armády či nápisy „Bůh, čest, vlast“.

Při cestě po Varšavě není těžké potkat mladé lidi ve stylových bundách s nápisem „Smrt nepřátelům vlasti!“ Též čestné místo v čele Pochodu nezávislosti ostatně patřilo několika jezdcům na koních v historické polské šlechtické zbroji.

Vcelku archaicky ale působily i motorkáři, kteří obsadily čestné místo v čele opozičního průvodu Komitету Obrony Demokracji (KOD). Teprve v dýmu jejich výfuků nesměle projeli dva cyklisté a následně prošel několikatisícový průvod lidí sympatizujících s tímto převážně liberálním opozičním hnutím.

Po nesmělém skandování hesla „Tady je Polsko!“ se zakladatel KODu Mateusz Kijowski ve svém krátkém projevu pokusil nabídnout liberálnější pojetí patriotizmu, nicméně nacionalistický pochod uznal jako jednu z variant jak uznat svou lásku k vlasti. „Polsko je všude tam, kde právě teď Poláci oslavují svou nezávislost,“ prohlásil na závěr Kijowski.

Bývalý prezident Bronislaw Komorowski zase řečnil o tom, že podmínkou nezávislosti je funkční demokracie. Dál než k obecným prohlášením, která se pěkně poslouchají a nikoho neurazí, se žádný z řečníků nicméně nedostal.

Upadající pozici KODu naznačovalo i to, že z původně avizovaných sto tisíc lidí přišla jen zhruba desetina. Celý pochod působil bez větších emocí, bez hlasitých potlesků a výraznějšího skandování spíš jako pietní shromáždění než jako sebevědomá demonstrace.

„Cílem KODu je zůstat u moci a dohlížet na to, že nová vláda nezničí demokracii. Demokratické volby přitom ukázaly, že lidé chtějí u vlády Právo a Spravedlnost a ne strany sdružené v KODu. Politické skupiny sdružené v KODu se teď chtějí svést na jeho popularitu a já se cítím ztracená v tom, o co jim vlastně jde a jak konkrétně chtějí zachraňovat demokracii, kterou PiS ohrožuje,“ vysvětluje mi o něco později na levicové demonstraci „Za naši i vaši svobodu“ studentka polštiny na pedagogické škole Malgorzata (23).

Malgorzata si levicový antifašistický pochod vybrala i proto, že podle ní vyjadřoval konkrétní postoje, jak vypadá otevřená a různorodá společnost, na jejíž tvorbě je nyní třeba pracovat.

Od roku 2011, kdy antifašistická blokáda skončila přibližně stovkou raněných, se protinacionalistické demonstrace vždy pořádaly v jiný čas než nacionalistický Pochod nezávislosti. Letos se organizátoři z řad levice poprvé po několika letech rozhodli zorganizovat svou demonstraci souběžně.

„Do roku 2010 se Pochodů nezávislosti účastnili stovky lidí, a proto jsme pořádali blokády. Po roce 2011 jsme si ale uvědomili, že blokovat desítky tisíc lidí by bylo nebezpečné,“ vysvětluje Weronika Samolińská, organizátorka demonstrace „Za naši i vaši svobodu“ z politické strany Razem.

„Letos jsme si ale uvědomili, že je to možná poslední možnost postavit se nacionalistům. S vládou PiS vznikla nová situace. Vláda nacionalisty podporuje a aktivně jim pomáhá,“ říká Weronika a uvádí příklady toho, jak poslanci vládní strany zorganizovali na své náklady autobusy svázející na pochod nacionalisty z regionů nebo propůjčili organizátorům na přípravu pochodu kanceláře v centru Varšavy. Vzpomněla také loňský prezidentův patronát nad akcí pořádanou radikálně pravicovou organizací Národně-Radikální Tábor.

Po loňských volbách, které vynesly k moci konzervativní a nacionalisticky orientovanou stranu Právo a Spravedlnost, očekávali mnozí agresivnější pochod než v minulých letech. Podle Staszka Czerczaka z organizace monitorující násilí z nenávisti „Nikdy více“, stoupl během posledního roku počet útoků z rasové či ideové nenávisti v zemi z několika za měsíc před dvěma lety na přibližně tucet týdně dnes.

„Když v Británii napadnou Poláky, okamžitě to řeší polská ambasáda a vyjadřují se k tomu vrcholní politici. Když napadnou Poláci někoho v Polsku třeba proto, že mluví anglicky nebo vypadá jinak, je ticho, nikdo se k tomu neozve,“ kroutí hlavou Staszek. Myslí si, že silný vliv na hlásání nenávisti má dnes i polská katolická církev, která své velmi silné postavení ve společnosti nevyužívá k razantním vystoupením proti nenávisti.

Přes očekávání vyostřené akce proběhl letošní pochod bez závažnějších incidentů a všechny tři hlavní demonstrace ve Varšavě se po pár hodinách rozešly.

„Děsí mě, jak se dnes mluví o tom, že letošní pochod je v pořádku, protože nikdo nic nerozbil a nikdo nikoho nezmlátil. Přitom se stejně jako v předchozích letech skandovala hesla o tom, že budou všichni komunisty, že rozvrátí demokracii, protože její současná podoba je nanic. Lidem se zdá, že v zemi je všechno v pořádku, protože na největší nacionalistické manifestaci byl klid. Na cizince a lidi s odlišným názorem je dnes ale po celé zemi mnohem více útoků než kdy dříve,“ kroutí hlavou Weronika Samolińská.

<http://denikreferendum.cz/clanek/24099-tri-podoby-nezavislosti-polska>